

Financiële geletterdheid van jongeren

Aisa Amagir
Lerarenopleider economie aan de HvA,
Promovendus Universiteit van Amsterdam

Promotoren: Henriëtte Maassen van den Brink, Wim Groot en Arie Wilschut

Faculteit
Onderwijs en Opvoeding

PROGRAMMA

- Aanleiding promotieonderzoek
- Hoe bereiken we financiële geletterdheid?
- Wat werkt?: effectiviteit van financiële educatie programma's voor jongeren

AANLEIDING

- *Iets meer dan één op de zes Nederlandse huishoudens (17,2%) heeft schulden (Kerckhaert & Ruig, 2013).*
- *Het aandeel jongeren (onder de 26 jaar) dat in de schulden zit en aanklopt bij schuldhulpverlening wordt groter; van 9 procent in 2008 naar 15 procent in 2013 (Nibud, 2014).*
- *Van de thuiswonende mbo-studenten heeft 15% een schuld, van gemiddeld 700 euro, tegen 23% van de uitwonende mbo-studenten met een schuld van gemiddeld 2500 euro (Nibud, 2015).*

Toename en verbreding van de schuldenproblematiek door:

1. economische crisis;
2. onverantwoord financieel gedrag;
3. gebrekkige financiële vaardigheden;
4. te weinig financiële kennis om weloverwogen beslissingen te kunnen nemen;
5. verandering van het financiële landschap;
6. overheid verplaatst steeds meer financiële verantwoordelijkheden naar de burgers.

JONG GELEERD IS OUD GEDAAN

“Adult behavior often goes back to behavior learnt as a child. This is just as true for, say, doing household chores as it is for handling money. Research also shows that adults who had received a sound financial education at younger age were better at managing their money than those who had not. So to be clear on this, to prevent future financial failures and problems, financial education with a special focus on children is needed” (Wellink, 2010).

FINANCIËLE GELETTERDHEID BEREIKEN DOOR FINANCIËLE EDUCATIE IN TE BEDDEN IN HET ONDERWIJSCURRICULUM?!

1. Onderwijscurricula die zich richten op de ontwikkeling van actief burgerschap.
2. Zelfstandigheid, vrijheid en verantwoordelijkheid.
3. Voorbereiding op financiële zelfredzaamheid als volwassene.

FINANCIËLE GELETTERDHEID: DEFINIËRING

*“Financial literacy is **knowledge** and **understanding** of **financial concepts** and **risks**, and the **skills**, **motivation** and **confidence** to **apply** such knowledge and understanding in order to make **effective decisions** across a range of **financial contexts**, to improve the financial well-being of individuals and society, and to enable participation in economic life” (OECD, 2014).*

ONDERZOEKSDOEL

Het doel van dit promotieonderzoek is te weten komen welke effecten financiële educatie heeft op de financiële geletterdheid van jongeren.

Met een focus op:

- inhoudelijke kennis van financiële concepten
- vaardigheden; en
- vooral de toepassing daarvan in alledaagse zaken.

De verwachting is dat door financiële educatie de financiële geletterdheid van jongeren wordt bevorderd.

SYSTEMATISCH LITERATUURONDERZOEK (REVIEW)

In welke mate kan financiële educatie de financiële geletterdheid van kinderen en adolescenten verbeteren?

- Wat is er bekend over de effectiviteit van financiële educatie programma's voor jongeren, welke lacunes zijn er?
- Wat zijn kenmerken van effectieve financiële-educatieprogramma's voor jongeren die gericht zijn op de toepassing en vorming van persoonlijke financiële kennis, vaardigheden en attitudes.

SYSTEMATISCH LITERATUURONDERZOEK

Methode

Inclusie criteria:

- Doelgroep: po, vo en “college” studenten
- Uitkomstmaten: financiële kennis, vaardigheden, attitudes, zelfvertrouwen en gedrag
- Experimenteel ontwerp
- Periode: 2004-2015

Resulteerde in 36 studies voor kwalitatieve en kwantitatieve synthese

WAT WERKT?

EFFECTIVITEIT VAN FINANCIËLE EDUCATIE PROGRAMMA'S VOOR JONGEREN

Uitkomstvariabelen	Effecten	Kortetermijn
Kennis	Zelf-rapportage	83.33% (n=6)
	Getoetst	92.59% (n=27)
Gedrag	Zelf-rapportage	80% (n=10)
	Getoetst (feitelijk)	25% (n=4)
	Intenties	80% (n=5)
Attitudes en Zelfvertrouwen	Attitudes	81.25% (n=16)
	Zelfvertrouwen	66.67% (n=3)

WAT WERKT?

EFFECTEN VAN FINANCIËLE-EDUCATIEPROGRAMMA'S VOOR JONGEREN

- Financiële educatie heeft een positief effect op de financiële kennis en attitudes van kinderen en adolescenten (Asarta et, 2014;Batty et al, 2015; Borden et al, 2008, Bruhn et al, 2013; Butt el al, 2008;Harter et al 2009,2010;Hinojosa et al, 2010;Mandell, 2009;Posnanski et al, 2007; Romagnoli et al, 2013;Roos et al,2005; Sherraden et al, 2011; Schug et al, 2006; Shim et al, 2010; Smith et al, 2011; Walstad et al, 2010).
- Studies die kijken naar de intentie tot goed gedrag en studies op basis van zelfrapportage over het eigen gedrag rapporteren positieve effecten (Anderson, 2013; Bruhn et al, 2013, Danes et al, 2007; Varcoe et al, 2005).
- Er is weinig bekend over de effecten van financiële educatie op het feitelijk gedrag van kinderen en adolescenten (sparen, omvang schulden etc.).
- Financiële educatie in het voortgezet onderwijs en hoger onderwijs is effectief in het verminderen van de genderkloof

WAT WERKT?

LEERTHEORIEËN

*“Learning is the process whereby knowledge is created through the transformation of **experience**. Knowledge results from the combination of grasping experience and transforming it (Kolb, 1984, 41).“*

‘Experimenteel leren’

- Focus op ‘leren door te doen’: concreet ervaren en actief uitproberen, waarbij er gereflecteerd wordt voor abstracte begripsvorming.
- In lijn met de toegepaste aard van financiële besluitvorming.

WAT WERKT?

DIDACTISCHE KENMERKEN VAN HET PROGRAMMA

Leerlingen leren meer en de kennis beklift beter als ze de **verbindingen zien met hun eigen leven** en **actief deelnemen** aan het leerproces (Roberts, 2012).

‘Leren door te doen’

- ‘Hands-on’ leren
- Rollenspellen
- Probleem oplossen
- (Simulatie)spellen
- ‘Live Events’
- Wat zou je doen-als?

WAT WERKT?

DIDACTISCHE KENMERKEN VAN HET PROGRAMMA

‘Real world experiences’

1. Leerlingen take-home opdrachten meegeven zoals het maken van een huishoudbudget met de ouders (Bruhn et al, 2013) .
2. Leerlingen verschillende **potentiële carrières** laten onderzoeken, waarbij ze persoonlijke en financiële doelen moeten opstellen (Asarta et al, 2014).
3. Leerlingen de werking van verschillende **financiële producten** leren (Romagnoli &Trifilidis, 2013).
4. **‘Toekomstgericht denken’**: studenten krijgen vertrouwen in en vormen positieve verwachtingen voor de toekomst door te werken met materiaal dat ingaat op de (nabije) toekomst (Smith et al, 2011).
5. Wat zou je doen als? **‘Live events’** waarin leerlingen een fictieve rol krijgen toegewezen en worden gevraagd beslissingen te nemen (Carlin & Robinson, 2012).

WAT WERKT?

INHOUDELIJKE KENMERKEN VAN HET PROGRAMMA

- Financiële educatie geïntegreerd aanbieden binnen bestaande vakken, niet incidenteel maar structureel (Asarta et al, 2014; Bruhn et al, 2013; Romagnoli et al, 2013).
- De professionalisering van docenten (Asarta et al, 2014; Brown et al, 2014; Bruhn et al, 2013; Lührmann et al, 2012; Romagnoli et al, 2013).
- De betrokkenheid van ouders is belangrijk, in het bijzonder bij de vorming van attitudes (Bruhn et al, 2013; van Campenhout, 2015; Lusardi et al. 2010; Mandell, 2001).

FINANCIËLE-EDUCATIE PROGRAMMA'S

Beperkingen

Experimentele studies geven niet expliciet aan:

- wat effectief is geweest en hoe groot de effecten waren;
- wat er kan worden verbeterd of veranderd in het programma;
- wat de ontwerpprincipes zijn geweest.

In het programmadesign van financiële educatie programma's is er weinig tot geen aandacht voor “transferring knowledge”

Aanbevelingen

Longitudinaal experimenteel onderzoek is nodig om de langetermijneffecten van specifieke financiële educatieprogramma's op financiële kennis, gedrag en houding te onderzoeken.

DISCUSSIE

- Wat doen jullie op school aan financiële educatie?
- Wat zouden leerlingen moeten leren bij financiële educatie?
- Wat voor didactiek spreekt je aan?

MEEWERKEN AAN ONDERZOEK?

De eerste fase van het empirisch onderzoek behelst de factoren in kaart te brengen die de **financiële geletterdheid** van **derdejaars** leerlingen (alle onderwijsniveaus) beïnvloeden.

Wat vragen we van u?

- De mogelijkheid om de kinderen te toetsen door middel van één **klassikale schriftelijke** vragenlijst (**50 minuten**). Hierbij gelden de normale regels voor bescherming van privacy van leerlingen.
- Afname februari 2017

Mail: a.amagir@hva.nl